

စေးပိုဆိဗၤဝၢ်,ဂၢ်းဂံၢ်,ဗၤဖျၢ်ဂီၢ်,ခၢသုဆိ,လံး သုဆိ,ပီဆိဂူဆိ

စေးပိုဆိဗၤဝၢ်,သုဆိ,လံးသုဆိ,ပီဆိခၤလး; ဆၢတီ
းပုဆိ;ဗၤဖျၢ်ခၢင်ဂူဆိ;ဆိခိးဂၤၤ၊ မူ,မုၢ်လုၢ်ခၤလး;
မူ,လုၢ်တူၢ်,ဝူၢ်ဂူဆိ; တၢ်,တၢ်ပူၢ်ပွၢ်ခၤလး; ဂီၢ်,ခၢ
သုဆိ,လံးသုဆိ,ပီဆိဂူဆိ;ခၤလး; ငဝ်းပိုဆိသုဆိ,လွတ်းလီၢ်
းကဆိလုၢ်;ဗၤမၢ်မၢ်;ယွၢ်ပံၤဝဲ။

စေးတီပံးတတ်းပၤဝၢ်လုၢ်လုၢ်လုၢ်; 53/144
(A/RES/53/144), 9 December 1998

ဗၤသုတံး / Shan

ဗၤသုတံး / Shan

Printed by

Translated by

စေးတီပိးတတ်းပင်တုမ်လူင်ဂူးလွင်းလွင်း 53/144
(A/RES/53/144), 9 December 1998

စေးပိုဆ်ဇော်, သုဆ်, လံးသုဆ်, ပီဆ်ခလး; ဆေးတီ
; ပုဆ်; ဇွင်းခွင်ဂူဆ်ဆိုင်; ဂေ၊ မူ, မုဂ်လုမ်းခလး;
မူ, လုမ်းတူင်, ဝိုင်းဂူဆ်; တု, တေပူဂ်းပွင်ခလး; ဂီတ်, ခစ
သုဆ်, လံးသုဆ်, ပီဆ်ဂူဆ်ခလး; ငဝ်; ပိုဆ်သုဆ်, လွတ်; လီဝ်း
ကဆ်လုမ်းဇုမန်းမဆ်; ယွမ်းရှပ်ဝို။

စေးပိုဆ်ဇော်, ဂပ်းဂါ, ဇုဂီတ်, ခစသုဆ်, လံးသုဆ်, ပီဆ်ဂူဆ်

ဇေသုတ်း / Shan

ISBN:

Copyright © 2010

Cover/Layout:
skinner+kluke

Translated by:
**Human Rights Education Institute of Burma
(HREIB)**

PO Box 485
Chiang Mai 50000
Thailand

www.hreib.com

Printed by:
**Asian Forum for Human Rights and Development
(FORUM-ASIA)**

12th Floor, Room 12-01
Times Square Building
246 Sukhumvit Road
Khlong Toei, Khlong Toei
Bangkok, 10110
Thailand

www.forum-asia.org

This book was written for the benefit of human rights defenders and may be quoted from or copied so long as the source and authors are acknowledged.

The Asian Forum for Human Rights and Development (FORUM-ASIA) and Human Rights Education Institute of Burma (HREIB) wishes to acknowledge the generous support and contribution of the following individual in the publication of this translation: **Aung Myo Min**

စေးပိုဆိဇာဝ်, ပာင်တုမ်လူင်ဂူးလွင်းလွင်း; 53/144 (A/RES/53/144),
9 December 1998

စေးပိုဆိဇာဝ်, သုဆိးလံးသုဆိးပိဆိးစလး; ဆေးတီ
; ပုဆိးဖွဆိးစွင်ဂူဆိးဆိုင်; ဂေ၊ မူးမုဂ်လုမ်းစလး
မူးလုမ်းတူင်, ဝိုင်းဂူဆိး တၢ, တေပုဂ်းပွင်စလး; ဂီတ်, စစ သု
ဆိးလံးသုဆိးပိဆိးဂူဆိးစလး; ဝင်; ပိုဆိးသုဆိး, လွတ်; လိဝ်းက
ဆိလုမ်းဖုမးမဆိးယွမ်းရှပ်ဝံ။

ပာင်တုမ်လူင်ဂူးလွင်းလွင်း; ...

ခိုဆိးမးမဆိးသမ္မိတိုမ်းလွင်းလမ်း, လွင်းစွင်ဂါဆိယိုင်းမံကဆိဂပ်းဂံ
, လွင်းရှိတ်းသင်းလွမ်းပုဆိးဖွဆိးစလးလမ်းဂါဆိစွင်မံမီးရှုမ်းတုမ်
လာတ်; လိုင်; ဖွမ်ရှုမ်းလုမ်းဖု ပိုဝ်; တၢ, ဂါဆိပုဂ်းပွင်စလး; ဂါဆိဂီတ်
, စစသုဆိးလံးသုဆိးပိဆိးဂူဆိးစလး; ဝင်; ပိုဆိးသုဆိး, လွတ်; လိဝ်း

တွန်းတု၊ ဂူဆီးဂူး၊ ဂေ၊ ခိုဆီးမဂ်းမဆီးသမ္မိတိုမီးလွင်းလမ်၊ လွင်းစွင်
စေးပိုဆီးဗေင်၊ သုဆီး၊ လံးသုဆီး၊ ပိဆီးဂူဆီးဂူး၊ လိုင်းမိုင်းစလးစေးဂိဆီး
ဂိဆီး၊ သုဆီး၊ လံးသုဆီး၊ ပိဆီးဂူဆီးဂူး၊ လိုင်းမိုင်း 2200 A (XXI) ကိဂ်၊ ပုး
ပိုဆီးထာဆီးတွန်းတု၊ တင်းစတီးလုံဂူး၊ လိုင်းမိုင်းပိုဝ်းတု၊ ပုဂ်းပွင်ပဆီးဂါ
ဆီးဆမ္မိယမ်စလးလွင်းဂြိုတီးသင်းလွမ်းပုဆီးဖွဆီးကဆီးဂပ်းဂါ၊ သု
ဆီး၊ လံးသုဆီး၊ ပိဆီးဂူဆီးစလးငဝ်းပိုဆီးသုဆီး၊ လွတ်းလိဝ်းဂူလ်းကမ်၊ ဂ
း ကိဂ်၊ ပုးတု၊ ဧတပုဂ်းပွင်ပုးလွင်းလမ်၊ လွင်းစွင်လိဂ်းမဆီးဂိဆီး၊ သု
ဆီး၊ လံးသုဆီး၊ ပိဆီးတင်၊ လိုဝ်းတင်၊ ပိုင် ကဆီးလံးတတီးမဂ်းဝံ လွမ်း
ဆင်၊ လွတ်းပိုင်လတ်းလိုင်းဖွမ္မိဂူမီးလမ်းဖု၊ စလး၊ တီးကဆီးထာဆီးဂူ
းတွန်းတွန်းဆဆီးယဝ်။

တိုဂ်းသုဆီးပဆီးဂိုင်းဂူးလုဂ်းလုမီးစွင်မူ၊ လုမီးဂူး၊ လိုင်းမိုင်း
ဂြိုတီးလွမ်း (ဂူမီးဂဆီး ကမ်၊ ဆဆီး ဂှင်းစေ) ဆေးဂါဆီးတဂ်းလံးဂြိုတီး
ပိုဝ်းတု၊ ပုဂ်းပွင်၊ ပဆီးဂိုင်းစလးဆမ္မိယမ်သုဆီး၊ လံးသုဆီး၊ ပိဆီးဂူ
ဆီးစလး၊ ငဝ်းပိုဆီးသုဆီး၊ လွတ်းလိဝ်းလွမ်းလူလ်းဂါဆီးဂြိုတီးသ
င်းကဆီးကမ်၊ မီးလွင်းလိဂ်၊ ယိဂ်းလတ်းခိုဝ်း၊ သီဗေင်ဆိုင်ဆင်၊
ယိင်းစလးလံး၊ ဗေသုဂြုမီးလတ်း၊ သုသဆူ ပံးမိုင်း
ကမ်၊ ဆဆီး တင်းဂှဆ်ထိုင်၊ ဂူဆီးခိုဝ်း၊ စွင်းစွင်၊ တီးဂိုတ်၊ စလး
လဆီးထာဆီးဂူလ်းကမ်၊ ဂူး ခိုဆီးစမးသမ္မိတိုမီးလွင်းလမ်၊ လွင်း
စွင်ဂါဆီးဂူမီးမိုင်းဂူး၊ လိုင်းမိုင်းပိုဝ်းတု၊ ဂြိုတီးသင်းဗိုမ္မိထီမ်ပဆီး
ဂါဆီးတဂ်းလံးဂြိုဆီးဆဆီးလွမ်းဆင်၊ မံမီးမဂ်းမဆီးဂါဆီးလမ်၊ လွ
င်းစွင်ဂါဆီးဂူမီးမိုင်းဂူး၊ လိုင်းမိုင်း၊ ဂူးစဆီးဆေးဂါဆီးစွင်ဂူဆီးဆိုင်
းဂေ၊ မူ၊ မုဂ်လုမီး ဆေးဂါဆီးလွံးယု၊ ပိတ်း လွင်းဂူဂ်းဂါဆီးမီးဖ

တၢ၊သုခ်၊လံးသုခ်၊ပိခ်ဂူခ်းလး၊ ငဝ်းပိုခ်းသုခ်၊လွတ်းလီဝ်း
စွင်ဂူခ်းတင်းဆမ်လး၊ ဂူခ်းဂေၤဆိုင်းဂူလ်းကမ်၊ဂး ကိတ်၊ပး
တင်းလွင်းဂိတ်၊စွင်၊စွင်ဂူခ်းတင်းဆမ်၊ လွင်းမိုက်းလိုင် ကမ်၊ဆမ်
လွင်းဂိတ်းဂှံးလွမ်းလူလ်းဂါခ်ဝါင်းဇီဆမ် မိုခ်ဆမ်၊ဂါခ်လီဂ်၊ယီ
ဂ်းဂူခ်းမိုက်း၊ သီဇီဝ်ဆိုင်ဆမ်၊ ဂါခ်ဂုမ်းစွင်းတၢင်း၊လၢဝ်းစိုဝ်း
လးဆွတ်းမိုင်း ကမ်၊ဆမ် ဆးဂါခ်တၢင်း၊ ဂါခ်ဝံလုံဆိုင်ဂမ်
ကမ်၊ဆမ် ဂါခ်လွတ်း၊ငိုတ်းတေၢ်ဂမ် လး၊ ဂါခ်ကမ်၊ယွမ်းဂှံ
တၢ၊တေမတ်းမမ်းပခမ်သုခ်၊လံးတီတ်းတတ်းရှင်းစေၤ ကမ်၊ဆမ်
ဂါခ်ကမ်၊ယွမ်းဂှံးဂှံးဂူခ်းဂူဂေၤ၊ လံးဇိုက်းဗွဲခ်းလုံတိုဝ်းသုခ်၊
လံးလုံတိုဝ်းလွင်းမၢဂ်၊မီးလးစွင်းစွင်စပ် တမ်တမ်ထူခ်းထူခ်းခို
ခ်းစမးမတ်းမမ်းဂါခ်ဂိတ်၊စွင်းစွင်လွင်းငမ်းယီဆ်းဂူလိုင်မိုင်း၊လွင်
းဂူမ်၊လူမ်းလးလွင်းမူခ်းသိုဝ်းခ်းဂါခ်လုံတိုဝ်းသုခ်၊လံးသုခ်၊
ပိခ်ဂူခ်းလး၊ငဝ်းပိုခ်းသုခ်၊လွတ်းလီဝ်းလး၊ခိုခ်းဗွဲတိုခ်းပ
းဝးလွင်းလုတ်းရှမ်းကမ်၊ဆမ်လွင်းလူ့ရှံးစွင်မံမီးလွင်းငမ်းယီ
ဆ်းဂူလိုင်မိုင်းလးလွင်းဂူမ်၊လူမ်းဆံ့ကမ်၊မီးစေးကၢင်း၊တၢ၊ဂါခ်
ကမ်၊ရှံးခ်းလွမ်းမံမီးဆမ်၊ခိုခ်းစမးဗွဲမိုက်းတိုမ်းသပ်းလီင်းစဆဝး
လွင်းသုခ်၊လံးသုခ်၊ပိခ်ဂူခ်းလး၊ ငဝ်းပိုခ်းသုခ်၊လွတ်းလီဝ်းဆံ့
ဂပ်းဂံ၊လွမ်းဂူခ်းဂူဂေၤဂူလ်းကမ်၊ဂး ကမ်ဆိုင်းလးကမ်ဆိုင်း
ဂပ်းဂံ၊လးပိုင်းကိတ်ဂမ်ဝံ၊ ဆွတ်းသေဆံ့ထုဂ်၊လံးပုဂ်းပွင်ပမ်လး
ထုဂ်၊လံးစဆမ်မံ့ဆမ်တူဝ်ပမ် ရှံးဇီဝ်၊ပိင်းလးပိမ်ထမ်းလွမ်းလူ
လ်းကမ်၊မီးလွင်းလွမ်းဗွဲ၊တီးဆွဲးဂါခ်စဆမ်မံ့ဆမ်တူဝ်သုခ်၊လံး
သုခ်၊ပိခ်လးလွင်းလွတ်းလီဝ်းဆမ်လွမ်း။

ငဝ်းပိုဆ်းသုဆ်းလွတ်းလိပ်းဆဆ်း ဣးပေးမီးလွင်းခိုဆ်းသင်္တိုဝ်
 တွဆ်းမးဂူရ်းကမ်,ဂး တေလံးခိုင်ပွင်ဂှိတ်းသင်;ပဆ်းဣးပေး
 လံးရှဆ်ဆမ်ရှဆ်တူဝ်လွမ်း။ ဂွပ်းဆဆ်းလး ဆင်,ရှိုဝ်သုဆ်းလံး
 သုဆ်း,ပီဆ်းဂိုဝ်းဆဆ်း ဣးပေးစလေးတိုဝ်းလး; ဂျင်းခွင်မးဆ်းစွပ်
 ,ပူင်းဂူဆ်း၊ ပံးမာဂ်းမီး၊ ပံးမိုင်းလး; ဆ်းရှင်;ဂါဆ်းဂူးတီးတီးဆဆ်း
 လူင်ပွင်လိုင်း တဂ်းလံးပွင်တမ်းပဆ်းမံမီးလး; ဧးလိဆမ်း
 ကဆ်းထုဂ်,မီးထုဂ်,ပီဆ်း။ ဆ်းဂ်းသေဆဆ်း လူင်ပွင်လိုင်း တဂ်
 လံးရှပ်ဆ်းတီးပုဆ်းဖွဆ်းတ,တေပွင်တမ်းပး မံမီး
 ကဆ်းတေရှပ်ရှင်;ဣးဂူဆ်းမိုင်း ကဆ်းယူ,သဝ်းဂါဆ်းထင်
 ဆ်းလိုင်းမိုင်းဂူးဂေ, ယူ,တီးဖွဆ်းမဆ်းဂေ,လိပ်းလးသင်၊
 ယူ,တီးပီဆ်းမုဂ်ပီဆ်းလုမ်းလးသင် ပေးလံးဖိုဂ်းဖွဆ်းလွ်,တိုဝ်းသု
 ဆ်း,လံးသုဆ်း,ပီဆ်းဂိုဝ်းဆဆ်းတီမ်တီမ်ထူဆ်းထူဆ်း။

(၈) ဆင်,ရှိုဝ်သုဆ်း,လံးသုဆ်း,ပီဆ်းဂူဆ်းလးငဝ်းပိုဆ်းသုဆ်း,လွတ်းလိပ်း
 ဆဆ်းမီးလွင်းရှပ်ရှင်;လွမ်းဆင်,ဧးပိုဆ်းဖေဝ်,ဖိုဆ်းဆ်း စီဆ်း,တီမ်;ပီဆ်း
 လူင်ပွင်လိုင်း တဂ်းလံးပွင်တမ်းပဆ်းမံမီးကဆ်းထုဂ်,မီးထုဂ်,ပီဆ်း တီးဆ်းဂ
 ၁ဆ်ပွင်မံမီးဂါဆ်းဖွဆ်းလးလး; တီးရှင်;ဂါဆ်းဂူးတီးတီး။

မံတမ်း (၈)

မံမီးပံးဆ်းမိုင်းဆဆ်းဂေ; တဂ်းတေလံးထုဂ်,မီဆ်းလွမ်းမံ
 မီးရှပ်;တုမ်လတ်းလိုင်းဖွဆ်းရှပ်;လုမ်းဖွ, (Charter of the

United Nations)။ ဆွစ်ဇာလန်၊ ဂါရ်တစ်၊ လီဂျီနီ၊ နိုဝဲဒွန်
ကိုင်း၊ နော်ဝေး၊ နော်ဝေး၊ လီဂျီနီ၊ နိုဝဲဒွန်၊ နိုဝဲဒွန်၊
လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့၊ တစ်ဖက်သတ်၊ မိမိတို့အဖွဲ့၊ မိမိတို့
၊ သူတို့၊ လီဂျီနီ၊ နိုဝဲဒွန်၊ လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့၊
အဖွဲ့အစည်း။ မိမိတို့အဖွဲ့၊ တစ်ဖက်သတ်၊ ပိုမို
အဖွဲ့အစည်း၊ ပိုမိုမိမိတို့အဖွဲ့ (juridical framework)
ပိုမို၊ တစ်ဖက်သတ်၊ အဖွဲ့အစည်း၊ အဖွဲ့အစည်း၊
အဖွဲ့အစည်း၊ အဖွဲ့အစည်း၊ တိုင်း၊ လီဂျီနီ၊
၊ နိုဝဲဒွန်၊ လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့။ မိမိတို့အဖွဲ့၊
အဖွဲ့အစည်း၊ လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့၊ အဖွဲ့အစည်း၊
၊ တစ်ဖက်သတ်၊ လီဂျီနီ၊ သူတို့၊ လီဂျီနီ၊
၊ လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့၊ လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့၊
၊ အဖွဲ့အစည်း၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ။

မိမိတို့ (၈)

အဖွဲ့အစည်း၊ တစ်ဖက်သတ်၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
အဖွဲ့အစည်း၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊
၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ၊ လီဂျီနီ။

Declaration of Human Rights) နှင့် ဖျော်နီဆီဂီဆီ, သုခိ, လီ
သုခိ, ပီဆီ ဂူဆီးဂူးလိုင်မိုင်း (the International Covenant on Hu-
man Rights) နှင့် သင် ကမ်, ဆမ် ဖျော်မုဆီးလေး, ဖျော်တူဂီးလူင်းက
ဆိပုးဆွဲလိဂ်, မဆီးဂီဆီ, ဂူးလိုင်မိုင်း (international instruments)
ဆွဲတင်သိမ်း။

မိတ်တမ်း(၄)

ပိုင်, တပုဂ်းပွင်ဂီတီ, နစစ. ဂင်းပဆိသုခိ, လ
; သုခိ, ပီဆီ ဂူဆီးလေး, ငဝ်; ပိုဆွဲသုခိ, လွတ်လိမ်း
တီးလဆွဲထာဆီးလတ်; လိုင်လေး; ဂူးလိုင်မိုင်းဆွဲ
ဂူဆီးမိုင်းဂူးဂျေ. ယူ, တီးဖွဲမဆီးဂျေ. လိပ်လေးသင်
ယူ, တီးပီဆိမုဂ်ပီဆိလုမ်းလေးသင် မီးသုခိ, လီ-

(ဂ) ထာင်, ရှာင်းရှုပ်ထုပ်လေး, လူ. တုမ်ဂဆိလီ;
ဂတ်းဂတ်းယီဆိယီဆိ

(ခ) ထာင်, ရှာင်းစွတ်, ဖွတ်, ဂျေ, တင်း မုဂ်မူ,
ဂျေလုမ်း-ဂျေဂမ်ဂဆိလေး, ထာင်, ရှာင်းစပ်; ရှမ်းလေး;
ရှမ်းသင်းလွမ်း ဆွဲမူ, မုဂ် ဂျေလုမ်း-ဂျေဂမ်ဂဆိ ကဆိကမ်, ဂပ်းဂံ
, ဂီဝ်, စွင်းလူင်ပွင်လိုင်။

(င) ထာင်, ရှာင်းတိတ်းတျေ, ဂပ်းသဆိလွမ်း မုဂ်မူ,

ဂေဟလုမ်း-ဂေဟဂမ်ဂါဆ် ကဆ်ကမ်,ဂပ်းဂံ,ဂိပ်,ခွင်းလူင်ပွင်လိုင်; (non-governmental) စလး မူ,မုဂ်လုမ်းခွင်လူင်ပွင်လိုင်;လံးလွတ်; လွတ်;လိပ်းလိပ်း။

မံတမ်း(4)

ဂူဆ်းမိုင်းဂူးဂေ. ယူ,တီးဖွဲမဆ်းဂေ.လိပ်းစလးသင်၊ ယူ,တီးပိမ်မုဂ်ပိမ်လုမ်းစလးသင် မီးသုဆ်,လံး-

(1) ဂှပ်ဂူ. ဂိပ်းသိမ်း ဝေဟုမုဆ်းခပ်,သါဆ် ကဆ်ဂပ်းဂံ,လွင်းသုဆ်,လံး သုဆ်,ပိမ် ဂူဆ်းစလး; ငပ်းပိုဆ်းသုဆ်,လွတ်;လိပ်းဆဆ် ဂူလ်းကမ်,ဂုး မီး သုဆ်,လံး;ဂှပ်ဂူ.ဝုးလွင်းဝုးသုဆ်,လံး;လူိုင်ဆဆ် မီးဆမ့်တုဆ်းဖွဲဆ်းလိစလး; ခိုပ်းယမ် (effect) ဆ်းဂါဆ်ပွင်မံမီး (legislative) ၊ ဂါတ်တီတ်းတတ်းတြး (judicial) စလး; ဂါဆ်ကုပွင်ပိုင်,ဖွဲးငမ်း (administrative systems) လိုင်;မိုင်းလိုင်;ဂူပ်။

(2) ထိုင်,ဂှပ်းဂိတ်,ကွပ်,ပိုဆ်းစဖေ ဖိုဆ်ပပ်းလိဂ်းလံး၊ ဝေဟုမုဆ်းစလး; ဝေဟုမုဆ်းထိုင် ကဆ်ဂပ်းဂံ,သုဆ်,လံး;ဂူဆ်းစလး;ငပ်း ပိုဆ်းသုဆ်,လွတ်;လိပ်းဆဆ်လံး;လွမ်းဆင်,လိဂ်းမဆ်းဂိမ်,ဂူးလိုင်;မိုင်း (international instruments) စိမ်,တိမ်;ပုံ။

(၈) ကိုင်ဆိုင်မိမိနီးလေးသင် ကမ်၊ဆမ်လွင်း၊ရှီတီးတုတ်ထုပ်းစ
လေးသင် ထာင်၊ရှာင်၊လိပ်း၊ရှီဆိး၊ ထာင်၊ရှာင်၊စပ်း၊ကျပ်၊ကျွမ်းစလေး
ပမ်တင်း၊ရှမ်ထိုင်တုတ်ဂပ်၊ဂပ်း၊ဂံ၊သုမ်၊လိပ်း၊ရှီဆိးစလေး
ငပ်း၊ပိုဆိးသုမ်၊လွတ်း၊လိပ်းစလေး၊ ထာင်၊ရှာင်၊တိုတ်း၊လမ်
လွင်း၊သုမ်လုံ၊ လွင်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊
လွမ်း၊လုတ်း၊လွမ်း၊လိပ်းထုတ်၊မိဆိး

မံတမ်း (Z)

ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊
ယူ၊တီး၊ဖိမ်မမ်း၊ရှမ်း၊လိပ်းစလေးသင်၊
ယူ၊တီး၊ပိမ်မုတ်ပိမ်မုတ်၊လမ်းစလေးသင် မီးသုမ်၊လိပ်း ထာင်၊ရှာင်၊ပုတ်းပွင်၊
စပ်း၊ကျပ်၊ကျွမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊
ရှမ်းစလေး၊ ငပ်း၊ပိုဆိးသုမ်၊လွတ်း၊လိပ်းစလေး၊ ထာင်၊ရှာင်၊သုမ်၊တုမ်ရှ
လွင်း၊ဂမ်ထိမ်ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ ပိုတ်း၊တုတ်း၊ပေး၊ယွမ်း၊ရှပ်း၊ရှပ်း၊ထိမ်လမ်း၊ဂမ်
မုတ်၊လမ်း၊ဂပ်း၊ဆိး။

မံတမ်း(၀)

(1) ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊
ယူ၊တီး၊ဖိမ်မမ်း၊ရှမ်း၊လိပ်းစလေးသင်၊
ယူ၊တီး၊ပိမ်မုတ်ပိမ်မုတ်၊လမ်းစလေးသင် တမ်း၊တေကမ်၊လိပ်းထုတ်၊လိပ်းထိပ်း၊
လမ်းထာမ်သေ တေလိပ်း၊မီးသုမ်၊လိပ်း၊စပ်း၊ရှမ်း၊ တီး၊ဆိး၊လမ်း၊ဂမ်၊လွင်ပွ
င်၊လိပ်း၊ရှမ်း၊လမ်း၊ဂပ်း၊စလေး၊ ဆိး၊ဆိး၊ဂမ်၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊ရှမ်း၊လမ်း၊ဂပ်း၊လိပ်း။

(၇) ကိုင်ဆိုင်သုခ၊ လိုဝ်းဆဆဲသေ ဂူဆ်းမိုင်းဂူးဂေ၊
ယူ၊ တီးဗ်းမဆ်းဂေ၊ လိဝ်းလးသင်၊
ယူ၊ တီးပိဆ်မုဂ်ပိဆ်လုမ်းလးသင် မီးသုဆ်၊ လိုဆ်းလဝ်းတင်၊ စဆ
တင်းရှဆ်ထိုင်ဂူဆ်းမိုင်း တီးရှင်းဂါဆ်ဂူးလဆ်းကဆ်းဂပ်
းဂါ၊ လူင်ပွင်းလိုင်းလးသင်၊ မုဂ်မူ၊ ဂေ၊ လုမ်း-ဂေ၊ ဂမ်ဂါဆ်
ကဆ်တင်တူင်လူင်ပွင်လိုင်း (governmental agencies)

ပိုင်၊ တု၊ ရှိတ်းရှ်း ဂါဆ်တူင်ဆိုင်မူ၊ လုမ်းဆဆ် ပေးမီးလွင်းခို
ဆ်းသင်၊ စလးတိုဆ်းလး၊ ရှ်းပေးပိဆ်လွင်းဂိတ်၊ စစစရှ. ဂှ
မ်းဗှင်တိုဆ်း ဆင်၊ ရှိုဝ်ဂါဆ်ပုဂ်းပွင်၊ ဂါဆ်ဂိတ်၊ စစစရှ. ဂင်
လးဂါဆ်စဆဆ်မုစဆတူင်သုဆ်၊ လံး သုဆ်၊ ပိဆ် ဂူဆ်းလး
ငဝ်ပိုဆ်းသုဆ်၊ လွတ်းလိဝ်းဆဆ် ကမ်၊ မီးလွင်းစွင်စမ်လး၊ ရှိုင်ဆါဆ်း။

မံတမ်း (၉)

(၁) မိုင်းဗှင်းဗှင်းဗှင်းလွဲ. တိုဝ်း သုဆ်၊ လံးဂူဆ်းလး၊ ငဝ်းပိုဆ်းသု
ဆ်၊ လွတ်းလိဝ်းဆဆ်လွဲ ကမ်၊ ဆဆ် မိုင်းဗှင်းပုဂ်းပွင်လး၊ ဂိတ်၊ စ
စစရှ. ဂင်၊ ပဆ်သုဆ်၊ လံးလိုဝ်းဆဆ် လွမ်းဆင်၊ ဗေးပိုဆ်းဗှင်၊ ဗှင်
ဆ်းလး၊ မီးလွင်းတုမံတိုဝ်း၊ လွင်းပူဆ်းပိဆ်တေ၊ သုဆ်၊ လံးလိုဝ်းဆ
ဆ်မုးဆ်လိုင် ဂူဆ်းမိုင်းဂူးဂေ၊ ယူ၊ တီးဗ်းမဆ်းဂေ၊ လိဝ်းလးသင်၊
ယူ၊ တီးပိဆ်မုဂ်ပိဆ်လုမ်းလးသင် မီးသုဆ်၊ လံးရှပ်ပူလုင်းလွင်းယူတ်း
ယုလး၊ လွင်းဂိတ်၊ စစစရှ. ဂင်၊ ပု. ပ။

(၇) ရွပ်းဆဆဲးလး၊ ဖူလဲးထုဂ်၊ ပူဆဲးပီဆဲးသုဆဲးလဲး၊
သုဆဲးပီဆဲး ရူဆဲးလးငဝ်းပိုဆဲးသုဆဲးလွတ်းလီဝ်း
ဂေုးလွဲးဖွဲးသေကမ်၊ ဝါး တမ်တူဂ်ဂမ်းသိုဝ်းလးသင် ကပ်
လွင်းကွဲးထီမ်တီးကပ်းဆးတီးလးသင် တန်းမီးသုဆဲးလဲး
ယိုဆဲးလင်းတင်၊ ခဆလုမ်းပွင်တြးလဲး။ ဖူမီးကျဆး၊
ဖူ၊ လုမ်းပွင်တြးစပ်ဂေုး တန်းတေကမ်၊ လဲးယူ၊ ဖူ၊ လွဲး
တေကမ်၊ လဲးဂိတ်လိဂ်းတွဂ်၊ လွဂ်းလး၊
လီဂ်၊ ယီဂ်၊ လဆဲးထာဆဲးဂူဆဲးသေ
တန်းတေလဲးလွပ်၊ ထတ်းတတ်းသိဆဲးပဆဲး ဆိုဝ်းစးဂှု ကမ်၊ ဆဆဲး
စးတင်၊ ယိုဆဲးဆဆဲးပဆဲး ဆဲးစာဝ်းယမ်းစဆဲးဝ်းလး၊ တေလဲးတ
တ်းသိဆဲးပဆဲးသွင်းဆးဂူဆဲးတင်းဆမ် လွမ်းဆင်၊ မါမီး။ ဆွဂ်းသေ
ဆဆဲးလုမ်းပွင်တြးတန်းမီးဆးတီးပုဆဲးဖွဲးတတ်းသိဆဲးလး၊
ခိုင်ပွင်ဂှုတ်းသင်ပဆဲး ဆင်၊ ရှိုဝ်ဖူထုဂ်၊ လဲးပူဆဲးပီဆဲးသုဆဲးလဲးလှိုဝ်း
ဆဆဲး လဲးဂှုပူလှ်းလွင်းဂးသါးတီဆဲး လွမ်းဆင်၊ မါမီးဂူလှ်းကမ်၊ ဂး
မီးပုဆဲးဖွဲးခိုင်ပွင်ဂှုတ်းသင်ပဆဲးပဆဲးဆင်၊ ရှိုဝ်စးတူဂ်းလွင်းစ
လး လွင်းဂးသါးတီဆဲးဆဆဲး ပေးကမ်၊ မီးလွင်းလှိုဝ်းဂတ်းစွင့်စမ်စ
လး၊ ရှိုဝ်ဆဆဲး။

(၈) ရူဆဲးမိုင်းဂူးဂေုး ယူ၊ တီးဖွဲးမဆဲးဂေုးလီဝ်းလးသင်၊
ယူ၊ တီးပီဆဲးမုဂ်ပီဆဲးလုမ်းလးသင် မီးသုဆဲးလဲးမိုဆဲးဆင်၊ လှိုဝ်းဆဲး-

(၉) သင်ဝါး ပိုင်ဂါဆဲး ကမ်၊ ဆဆဲး ပေးလသီ၊ လး၊ ဂါဆဲးတူဂ်ဆိုင်
င်ဖူဂှုဝ်၊ ဂါဆဲးစုဆဲးလး၊ လှိုဝ်ပွင်လှိုဝ်းဆဆဲး ပီဆဲးလွင်းပူဆဲးပီဆဲး

တေ၊သုခ်းလံးဂူခ်းလး ငဝ်းပိုခ်းသုခ်းလွတ်းလီဝ်းခံလိုင
ဂူခ်းမိုင်းဂူဂေး၊ တဂ်းမီးသုခ်းလံး ယိုခ်းလဝ်းတင်၊ခဆတီး
အှံ၊ဂခ်ပဝ်မံမီး (legislative)၊ ဂခ်တီတီးတတ်းတြး (judicia
l)၊ဂခ်ကပွဲပိုင်၊အွင်းငမ်း (administrative systems) ကမ်၊ဆခ်
အှံမီးက၊ဆ၊တီးတင်၊ရွင်းဂခ်ကခ်စွတ်၊အွတ်းလူလ်းမံ
မီးလိုင်းမိုင်း ဝံဆခ်။ အှံမီးက၊ဆ၊စဝ်ဂေး၊ တဂ်းလံးရှပ်းဆ၊
တီးပုခ်းအွမ်းလဝ်း၊ထတ်းတတ်းသိခ်ပခ် ခေးဂဝ်၊ရှပ်းဆခ်
ရှ်းခိုတ်းတခ်းစဝ်းယမ်းခခ်ဝံးလး၊ တေကမ်၊ရှ်းလံးမီးလွင်းလိုင်း
ဂတ်းစွင်းခမ်။

(ခ) မီးသုခ်းလံးစဝ်းရှပ်းတုင်းထွမ်၊လွမ်း လွင်းလီဝ်းဂုမ်းကဝ်ခီ
တီးဂဝ်၊လူလ်းစတီး ကမု ဂူလဝုတ်း တီးခ်းပင်ခွင်၊လုမ်းပွင်တြး
ကမ်၊ဆခ် လုမ်းတြး ပိုင်းတ၊ပိုတ်၊ပဂ်းခဆဂင်လိုတင်း
ရှပ်းထိုင်တူဝ်ဂဝ်၊ ဂဝ်းဂံ၊လွင်းမံမီးလိုင်းမိုင်း ကမ်၊ဆခ် ပု
ခ်းအွမ်းလး၊ခေးရှပ်းရှပ်းခွင်ဂူလိုင်းမိုင်းလံးလွတ်းလီဝ်း။
ပင်ခွင်၊လုမ်းပွင်တြးဆခ် တဂ်းတေလံးပိခ်ပင်ခွင်၊လုမ်းတြး
ကခ်ဂူခ်းမိုင်း တင်းလံးလင်၊စဝ်းရှပ်း ထွမ်၊ခိခ်းလွမ်းထင်၊ရှင်။

(င) မီးသုခ်းလံးယိုခ်းယွမ်းလွင်းဂမ့်ထီမ်ဂဝ်းဂံမံမီး၊
ပံးဝူခ်းလး လွင်းလွံးထီမ် ပိုင်းတ၊ဂီတ်၊ခစခ.ဂင်၊ သုခ်းလံး
သုခ်းပိခ် ဂူခ်းလး ငဝ်းပိုခ်းသုခ်းလွတ်းလီဝ်းဆခ်ဂူလ်းကမ်၊ဂ၊
မီးသုခ်းလံးလွံးထီမ်လွမ်း။

(က) ဂွပ်းဆဆဲးလး၊ ဂူဆဲးမိုင်းဂူးဂေ၊
ယူ၊တီးဖွဲမဆဲးဂေ၊လိပ်လးသင်၊ ယူ၊တီးပိဆဲးမုဂ်ပိဆဲးလုမ်းလးသင်
တဂ်းတေကမ်၊လံးထုဂ်၊စု၊ရှမ်းယု၊ဂဝ်းသေ မီးသုဆဲး၊လ
့ထိုင်၊ရှင်းတိတ်းတေ၊ဂဝ်းသါဆဲးလွမ်း တူဝ်တူဆဲးဂူးလိုင်၊မိုင်း
မိုဆဲးဆင်၊ ဗူးလူင်္ဂလီဆဲး၊ ကမ်၊ဆဆဲး ဗူးမီးကျ၊ဆ၊ခပ်
တွဆဲးတု၊တေလံး၊ရှပ်၊စု၊လး၊ စံးလုံလွမ်းလွင်းတင်းကဆဲးဂဝ်းဂံ၊သ
ုဆဲး၊လံးဂူဆဲးလး၊ငဝ်းပိုဆဲးသုဆဲး၊လွတ်းလိပ်းဆဆဲး။

(သ) ဆေးလိဆဲးတီးလုံသေကမ်၊ဝု၊ ကဆဲးမီးယူ၊တီးလွင်းကု
ပွဲပိုင်၊ဖွင်းငမ်းလိုင်၊မိုင်းဆဆဲး မီးလွင်းပူဆဲးပိဆဲးသုဆဲး၊လံးဂူ
ဆဲးလး၊ ငဝ်းပိုဆဲးသုဆဲး၊လွတ်းလိပ်းမုဆဲးလိုင် လူင်ပွင်လိုင်၊
တဂ်းလံးရှပ်ဆေးတီးပုဆဲး၊ဖွဆဲး ရှိတ်းသါးပဆဲး ကမ်၊ဆဆဲး
ရှပ်ရှင်းပဆဲး လွင်းလွပ်၊ထတ်း ကဆဲးရှမ်းယါဆဲးလွင်းလမ်းဖှာဂ်၊လွမ်
းဖှာ၊ ဆဲးစာဝ်းတင်းစဆဲးဝံးဆဆဲးယူ၊ယဝ်။

မံာတမ်း (10)

ဂူဆဲးဂေ၊လုံဖွဲသေကမ်၊ဝု၊ တင်းလုံလးသင် ကမ်၊ဆဆဲး
ထုဂ်၊မိပ်၊ဇီဆဲးတိတ်းတိုင်လးသင် တဂ်းတေကမ်၊လံးစပ်းဂူ
မ်းရှိတ်းသါးလွမ်းဆဲးဂါဆဲးရှိတ်းရှံ၊လု၊ပူဆဲးပိဆဲးတေ၊သုဆဲး
၊လံး သုဆဲး၊ပိဆဲး ဂူဆဲးလး၊ ငဝ်းပိုဆဲးသုဆဲး၊လွတ်းလိပ်းဆဆဲး။
ယုဆဲးကမ်၊ရှိတ်းလွမ်းစေးလိသင်၊လး

(၇) လူင်ပွင်လိုင်တုးတေလံးတမ်းဝါင်းပဆဲမံါမီး
ကဆဲထုဂ်၊မီးထုဂ်၊ပိဆဲ ပိုင်၊တ၊တေတုပွဲခွင်းပဆဲလွင်းဂီတ
၊စစ ဂူဆဲးမိုင်းဂူးဂေ၊ (ယူ၊တီးဗွဲမဆဲးဂေ၊လိဝ်စလးသင်၊
ယူ၊တီးပိဆဲမုဂ်ပိဆဲလုမ်းစလးသင်)ပေးတေကမ်၊လံးထုပ်
းလွင်းဂုဂ်၊လွင်းလွဂ်၊ငိုတ်း၊ လွင်းတွပ်၊တီဆဲးစဂးစီဆဲး
(ကမ်၊ဝုး တါင်းဂူတိုဂ်တါင်းသိုဝ်း)၊ လွင်းမိပ်၊ငီဆဲးစလး
လွင်းမိုဂ်းမုးစပုဂ်ဆဲဂဆဲ ယွဆဲလုလုးဂီတ်၊ဗုဆဲဗိုဂ်းဗုဆဲလု
တိုဝ်းသုဆဲ၊လံး သုဆဲ၊ပိဆဲ လွမ်းဆင်၊စေးပိုဆဲဗေဝ်၊ဗိုဆဲဆဲ။

(၈) မိုဆဲလိုင်ဆင်၊လံးစီဆဲ၊တီမံးဝံတါင်းဆိုင်ဆဲသေ
ဂူဆဲးမိုင်းဂူးဂေ၊ ယူ၊တီးဗွဲမဆဲးဂေ၊လိဝ်စလးသင်၊
ယူ၊တီးပိဆဲမုဂ်ပိဆဲလုမ်းစလးသင် တဂ်းမီးသုဆဲ၊
လံးဂုပုလုးလွင်းဂီဆဲ၊စစစဂ့ဂင်၊ လွမ်းဆင်၊မံါမီး
းလိုင်မိုင်းတမ်းဝါင်းဝံ ပိုင်၊တ၊တေတေ၊သု၊ခိုဆဲး
ကမ်၊ဆဆ သါဆဲစတီးခိုဆဲး လွင်းပူဆဲပိဆဲသုဆဲ၊လံး
သုဆဲ၊ပိဆဲ ဂူဆဲးစလး၊ ငဝ်းပိုဆဲသုဆဲ၊လွတ်းလိဝ်းဆဆဲ
လွမ်းလုလုးလွဂ်းလံးဂတ်းယီဆဲ။ ဆွဂ်းသေဆဆဲမီး
သုဆဲ၊လံးယိုဆဲးလဝ်းတင်၊စဆလံးတီးလုမ်းပွင်တြး
ဂပ်းဂံါ၊လွင်းဂူဆဲးတင်၊ဂေ၊ (ဂူဆဲးဂေ၊လိဝ်ကမ်၊ဆဆဲ
ပိဆဲမူ၊လုမ်း) တီဂ်းတိုင်မိပ်၊ငီဆဲးစလးပူဆဲပိဆဲတေ၊လွင်းမူ
ဆဲးသိုဝ်းသုဆဲ၊လံးဂူဆဲးစလး၊ ငဝ်းပိုဆဲသုဆဲ၊လံးလွတ်းလိဝ်း
တူဝ်ဂပ်၊ဆဆဲ။

မံာတမ်း (1A)

လွမ်းဆင်,မံာတမ်း (A) သေ ဂူဆင်းမိုင်းဂူးဂေ၊
ယူ,တီးဗွေမဆင်းဂေ၊လိင်စလးသင်၊ ယူ,တီးပိဆ်မုဂ်ပိဆ်လုမ်းစလးသင်
မီးသုဆ်,လံးတုဂ်းယွဆ်း၊ ငှပ့်ရွမ်းစလး၊ လွံ,တိုဝ်းစူဝ်းစွင်ပိုဝ်းတု,လွင်
ဂံဆ်းကါဆ်းတု,တေပူဂ်းပွင် ဂံတ်,စစငှေ,ဂင်းပဆ်းသုဆ်,လံးဂူဆ်းစ
လး၊ ငဝ်းပိုဆ်းသုဆ်,လွတ်းလိဝ်းဆဆ်းလူလုးလံးဂတ်းယိဆ်း။

မံာတမ်း (1A)

(1) ဆင်,ရှိုဝ်ဂူဆ်းမိုင်း ကဆ်ယူ,ဆ်းဂါဆ်ကုပိုပိုင်း,ဗွင်းငမ်းလို
င်းမိုင်းဂူးဂေ၊ဆဆ် ပေးတေပွင်,လုဆ်ဝ်သုဆ်,လံး သုဆ်,ပိဆ်
ဂူဆ်းဂိုဂ်းမိုင်း၊ သုဆ်,လံးဂါဆ်မိုင်း၊ ဂါဆ်မာဂ်းမီး၊ စွပ်,ဝုင်းဂူဆ်းစလး
သုဆ်,လံးဗွင်းစးစပ်လီငါမ်းဆဆ် လူင်ပွင်လိုင်းတတ်းမီးဆးတီးပု
ဆ်းဗွေဆ်း တေလံးပူဂ်းပွင်ပဆ်းတီး ဆ်းဂါဆ်ပွင်မံမီး (legislative)၊
ဂါဆ်တီတ်းတတ်းတြး (judicial)စလး၊ ဂါဆ်ကုပိုပိုင်း,ဗွင်းငမ်း
(administrative systems)ယဝ်း။

(2) ဆးတီးပုဆ်းဗွေ ဆ်းကဆ်တေလံးစိုင်ပွင် ဂံတ်းသါင်းပဆ်ဆ
ဆ် တေလံးပိဆ်မို ဆ်ဆင်,

(ဂ) ဂံတ်,ကွဂ်,ပိုဆ်းစပဆ် လွင်ပဂ်းပိုင်မံမီး,လိုင်းမိုင်း
စလး၊ ပိုဆ်းထါဆ်စွင် လိဂ်းမဆ်းဂံဆ်,သုဆ်,လံး သုဆ်,ပိဆ်

ဂူဆီးဂူးလိုင်းမိုင်း (international human rights instruments) ၎်းပေး
စိုဆီးယ့်၊ဂွင်းစွာ်းအေးတိုဆီးလိုင်ဂပ်၊။

(ဗ) စိုင်ပွင်တိုတ်းသင်းပဆ်း ၎်းဂူဆီးမိုင်းဂူးဂေ၊

မီးသုဆ်း၊တိမ်ထူဆ်းလေး၊ ဖိင်ပိင်းတ၊တေလံးရှပ်ဂူ။ လွင်းအိုဆ်း
ပပွဲအိုဆ်းလံးဂူးလိုင်းမိုင်း ကဆ်းဂပ်းဂံ၊လွင်းသုဆ်း၊လံးသုဆ်း၊ပိ
ဆ်းဂူဆ်း၊ အိုဆ်းလိဂ်းလံးငါဆ်း ကမ်၊ဆဆ်း ရှပ်ရှပ်းစေးကုပ်၊က
ပင်းလိုင်းမိုင်း ကဆ်းလံးယိုဆ်းတင်၊တီးတူပ်တူဆ်း ရွင်းဂါဆ်းဗှံ၊
တူလ်းလူလွမ်သုဆ်း၊လံးသုဆ်း၊ပိဆ်းဂူဆ်းကဆ်းလံးစွတ်၊ဖွတ်းလ
တီးတင်းလွမ်းလူလ်းလိဂ်းရှပ်းမံသုဆ်း၊လံးသုဆ်း၊ပိဆ်းဂူဆ်းဂူးဂ
ိုင်းမိုင်းဆဆ်းလေးကိဂ်၊ပေးလိဂ်းအိုဆ်းစပ်၊ကဆ်းရွင်းဂါဆ်းလံးပို
ဆ်းဖေပ်၊လွမ်းတင်းဂါဆ်းဆဆ်း။

(င) ပိုဝ်းတ၊တေပူဂ်းပွင်လေး၊ ဂီတ်၊စစစရှေ့ဂင်းပဆ်းသ

ုဆ်း၊လံးဂူဆ်းလေး၊ ငပ်းပုဆ်းသုဆ်း၊လွတ်းလိပ်းဆ်းဆေးလိ
ဆ်းလိုင်းမိုင်းဂူးတီးတီးဆဆ်း လူင်ပွင်လိုင်းတဂ်းတေလံးရှ
ပ်ဂွင်းဂမ်ထိမ်ပဆ်းရှိုင်း တ၊တေစွတ်းဖွဆ်းလတ်းတင်း
စွမ်းမိတ်သိုဆ်းသုဆ်း၊လံးဂူဆ်း (Human rights commis-
sions) ကမ်၊ဆဆ်း မူ၊မုဂ်းလုမ်း-ဂေဂမ်ဂါဆ်းကဆ်းတေပွဲ။တူလူ
င်းလူလွမ်လွင်းတိုတ်းသင်းဂူဆ်းမိုင်း၊ ဖွေးရှပ်၊ဂါဆ်းစုဆ်းလေး၊
လူင်ပွင်လိုင်းဆဆ်း ၎်းပေးစိုဆ်းယ့်၊အေးတိုဆ်းဆမ်မေး။

မာတမ်း (1၄)

လူင်ပွင်ကိုင်းမိုင်း မီးဆေးတီးပုဆိးဗွေဆိး တ၊တေကွဲးထီမ်ခိုင်ပွင်
င်ရှ်တီးသင်းပဆိ ဆင်၊ရှိုဝ် လွင်းသုဆိ၊လံးသုဆိ၊ပီဆိဂူဆိးစလ
းငဝ်းပိုဆိသုဆိ၊လွတ်းလီဝ်းဆဆိပေးပးဆိးဂါဆိသွဆိပံးပလ
၊စလးသင် ဆိးပင်သွဆိလုမ်းဗှံ၊ဗှံ၊တင်ဆေးစလးသင်၊ဗှံ
ရှပ်၊ဂါဆိဆိဗှံ၊မံမီးစလးသင်၊ ဂူဆိးသိုဂ်းစလး၊ လဝ်းဆေးတီးဗှံ
၊ဂုမ်၊လုမ်၊ဂါဆိဂူဆိးစဝ် ပေးဂူ၊လွင်းလွဆိမ္မဆိးသုဆိ၊လံးကိုင်းဆ
ဆိလီဝ်း။

မာတမ်း (14)

ဆင်၊ရှိုဝ် ဂူဆိးမိုင်းပေးတေဂူ၊စလးစဝ်းလုံဆိုင်စေမံလွ
င်းသုဆိ၊လံးဂူဆိးစလး၊ ငဝ်းပိုဆိသုဆိ၊လံးလွတ်းလီဝ်း
လီဝ်းဆဆိ ဂူဆိးသေဂေး၊ဂေး၊စလးသင် မူ၊မုဂ်လုမ်းက
ဆိကမ်၊ဂပ်းဂံ၊ဂိုဝ်၊စွင်းလူင်ပွင်ကိုင်းစလးသင် ကမ်ဆဆိ
ရှိုင်းရှ်ဆိးသေကမ်ကမ်ဆဆိလုံ မီးဆေးတီးပုဆိးဗွေဆိးရှ်တီးသ
င်းပဆိ မိုဆိဆင်၊ ကပ်သု၊ပးဆိးဂါဆိသွဆိဂါဆိရှ်ဆိး ကမ်၊ဆဆိ
ကပ်သု၊ဆိးပင်သွဆိပင်သပ်းလီဝ်းဆင်၊ရှိုဝ် တီးပွင်၊စေမံသုဆိ
၊လံးကိုင်းဆဆိ ခိုဆိးယုံစဗေးတိုဆိး။ ဆွဂ်းသေဆဆိ တေလံးလူင်
းပိုဆိတီးရှ်တီးသင်းပဆိ ဆင်၊ရှိုဝ် ကိုဝ်းခိုဝ်းကမ်ဆိုင်းစလးကမ်
ဆိုင်း၊ ဂူဆိးခိုဝ်းဆိုင်းစလး၊ ခိုဝ်းဆိုင်း ကမ်၊ဆဆိ လုမ်းကမ်ဆဆိ

ယမ်သုသုဆုကမ်၊မိုခ်ခမ်ဆဆံ ပေးမီးလွင်းပွင်၊လုံဆိုင်ခမ်မး
လိုင်ဂပ်၊ မီးလွင်းယံဆံခမ်၊ မီးလွင်းခမ်းယံဆံခလး၊ ရှ်ရှ်မိုတ်
ရှ်ဂ်းခမ်မးလိုင်ဂပ်၊ခလး၊ မဆးဂ်ဆံ၊မးလိုင်ဂပ်။ လိုင်သေဆဆံ
လဝ်းဂပ်၊တေလံးဗွင်ရှ်သျှ်လုံပး လွင်းပိုဆံလင် ကမ်၊ဆဆံ
ပိုဆံးပိမ်မး(background)စွင်စွပ်၊ပုင်းဂူဆံး ကမ်၊ဆဆံ မူ၊ဝါဆံးက
ဆံလဝ်းဂပ်၊လုင်းဂျ၊တုင်ဆိုင်ယူ၊ဆဆံဂူးစာဝ်း။

မံာ်တမ်း (1Z)

ဆံးပုင်းဝင်းတွမ်းဗိုဂ်းဗွင်လုံတိုဝ်းသုဆံ၊လံးသုဆံ၊
ပိမ်ခလး၊ သုဆံ၊လွတ်းလိဝ်းလွမ်းဆင်၊စေးပိုဆံဗေင်၊ဗေ
ဝ်ဆံဆံ ဂူဆံးဂူးဂေ၊ ယူ၊တီးဗွင်မဆံးဂေ၊လိဝ်ခလးသင်၊
ယူ၊တီးပိမ်မုဂ်ပိမ်လုမ်းခလးသင် တေလံးယူ၊ဆံးစေးမဂ်းစဆံး
စွင်ဂါဆံတဂ်းလံးရှ်တဂ်းဂပ်းဂံ၊ဂူးလိုင်မိုင်း ကမ်လံး
တတံးမဂ်းပိုလွမ်းဆင်၊မံမီး ပိုဝ်းတ၊ဂါဆံယိုင်းကါဆံး
တေရှ်ပုင်းလွင်းမဂ်းမံခလး၊ ဆပိုယမ်သုဆံ၊လံးသုဆံ၊ပိမ်
ဂူဆံးတင်၊ဂေ၊ခလး၊ လွင်းလွတ်းလိဝ်းစပ်၊ ပိုဝ်၊တ၊ရှ်ပေ
းလုဂ်၊မိမ်းလွမ်းစေးတုဂ်းယွမ်းဂ်ပ်၊ဂပ်းလွင်းတိုဝ်းဂမ်၊
မံမီးဂူဆံးမိုင်း၊ လွင်းယူ၊ငါးသဝ်းလုမ်ဂူးလွင်းလွင်းဂူဆံးမိုင်း
ကမ်၊ယူ၊ဆံးပုင်းယွမ်၊တီးမဂ်းစေးသီဆဆံယဝ်။

မာတမ်း (18)

(ဂ) ဂူဆန်းမိုင်းဂူးဂေါ့မီးသုဆ်းလံးထာင်,ရှာင်;ကပ်ပုဆ်းဖွဆ်းလး; တို့တိုင်းဆမ်ဂတ့်တူပ်ဂပ်,လံး; ပိုင်းတု,တေလွံးထီမ်ဂါဆ်ပုဂ်းပွင်စွပ်, ဝုင်းဂူဆ်းလး; ဆ်းတူင်,ဝုင်းတူပ်,ဂပ်,ရှ်းပေးမီလွင်းခိုဆ်းယ့်။

(ဃ) ပိုင်းတု,ဂီတ်,စစစရှ့ဂင်း; တီးမုင်းစရေ,သီး လး; ပိုင်းတု, ပုဂ်းပွင်ပဆ်သုဆ်,လံး;ဂူဆ်းလး; ငပ်;ပိုဆ်းသုဆ်,လံး;လွတ်းလီင်း ကမ်,ဆဆ် ပိုင်းတု,ခိုင်ပွင်ရှ်တီးသါင်,ဆင်,ရှိုပ်လံး;ရှ်တီးလံး;သါင်;လး; ရှိုင်းဂါဆ်မူ,မုဂ်လုမ်းဂါဆ်တီးမုင်းစရေ,သီးဆဆ် ပေးမီးလွင်းခိုဆ်းယ့်,စဖေးတိုဆ်းမးဆဆ် ပီဆ်ဂါဆ်လမ်,လွင်းတု, ဂူဆ်းဂူးဂေါ့ ဂူဆ်းဂေါ့လီင်လး;သင်။ မူ,မုဂ်လုမ်း လူင်ပွင်လိုင်းလး;သင် မူ,လုမ်းကဆ်ကမ်,ဂပ်းဂံ,ဂီပ်,စွင်းလူင်ပွင် လိုင်းဂူလ်းကမ်,ဂး ပီဆ်ဆးဂါဆ်ပုဆ်းဖွဆ်းဂူးဂေါ့; တေလံး;ရှ်တီး သါင်;တိုင်းဂမ်ပးဆဆ်ယ့်။

(င) ဂူဆ်းဂေါ့လီင်လး;သင် မူ,မုဂ်လုမ်းလူင်ပွင်လိုင်းလး;သင် မူ,လုမ်းကဆ်ကမ်,ဂပ်းဂံ,ဂီပ်,စွင်းလူင်ပွင်လိုင်းလး;သင် မီးဆးတီးပုဆ်း; ဖွဆ်းတု,တေပုဂ်းပွင်ပဆ် စွပ်,ဝုင်းဂူဆ်းလး; မံမီးဂူးဂေါ့;မိုင်းကဆ်ဂပ်းဂံ,သုဆ်,လံး;ဂူဆ်းလး; ငပ်;ပိုဆ်းသုဆ်,လွတ်းလီင်းဆဆ်ရှ်းပေးမီးလွင်းခိုဆ်းယ့်,စဖေးတိုဆ်းလွမ်းဆင်,စေးပိုဆ်းဖေပ်,သုဆ်,လံး; ဂူဆ်းဂူးဂေါ့;မိုင်း (Universal Declaration of Human Rights) လး; လိဂ်;မဆ်းဂီဆ်,သုဆ်,လံး;ဂူဆ်းတါင်,ဖိုဆ်။

မံာတမ်း (1၉)

ဂူဆိးဂေၤလံာ်ဗွဲသေကမ်,ဝါးတၢ်တေကမ်,လံာ်ပိဆိ,တီးပွင်,ခေးမံာ်
ကဆိစိဆိ,တီၢ်မိၤဝံဆိးခေးပိုဆိဖေဝါဝ်,ဗိုဆိဆံၣ် ဂွံးဂျၢ်ပိဆိတီးပွင်,ကဆိ
တေကမ်,ဝါးပိဆိလွင်,ဂမၠံၤတီၢ်ပဆိဂီၢ်း မူ,မုၢ်ဂုၤဂမၠံၤဂူဆိး ကမ်,ဆဆိ
လူင်ပွင်ဂိုၣ်း ပူဆိပိဆိသုဆိ,လံာ်ဆိးခေးပိုဆိဖေဝါဝ်,ဗိုဆိဆံၣ်။

မံာတမ်း(၂၀)

ဂူဆိးဂေၤလံာ်ဗွဲသေကမ်,ဝါး တၢ်တေကမ်,လံာ်ပိဆိ,
တီးပွင်,ခေးဂၢ်မိၤကဆိပးဆိးခေးပိုဆိဖေဝါဝ်,ဗိုဆိဆံၣ်
ဂွံးပေးဂျၢ်ပိဆိတီးပွင်,ဝါး လူင်ပွင်ဂိုၣ်းဆံၣ် ထၢင်,ဂၢင်,ဂမၠံၤကွံးစလး
ပူဂ်းပွင်ပဆိလွင်,တူၣ်ဆိုင် မူ,မုၢ်ဂုၤဂမၠံၤဂူဆိး
ကဆိပိဆိဂူဆိးဂေၤလံာ်စလးသင်၊ ပိဆိမူ,ပိဆိလုၤစလးသင်၊ မူ,
လုၤကဆိကမ်,ဂပ်းဂံၢ်,ဂီၢ်,စွင်,လူင်ပွင်ဂိုၣ်း,ကဆိတေသၢဆိစတီၢ်
းတေ,ခေးတတီးမၢ်းစွင်မံာ်မိၤဂူၤတုၤလၢတၢ်,ဂိုၣ်းဗွဲဂူၤလုၤမိၤ
ဖျၢ (Charter of the United Nations) ဆဆိလးလး။

